

Een kroniek van de familie Van Ittersum

1: Inleiding

Als ik dit opschrijf ben ik 73 jaar en ik ben gelukkig in goede gezondheid. Wel is het zo dat mijn geheugen er niet beter op wordt en er blijven ook steeds minder mensen over aan wie ik dingen uit het verleden kan vragen.

Ik had namelijk het plan opgevat een soort levensboek te gaan schrijven. Maar waar begin je dan? Bij je geboorte uiteraard. Dat brengt je meteen al bij je ouders en al gravende in documenten kom bij hun ouders. Voor je het weet ben je verdwaald in de genealogie, iets waar veel mannen van mijn leeftijd zich in bibliotheken en saai archieven mee bezig houden. Dat lokte me niet zo. Ik hoopte dat iemand het al eens had uitgezocht. En laat dat nu het geval zijn geweest.

Maar eerst terug in de tijd. Regelmatig kreeg ik de vraag of ik familie was van de baron van Ittersum. Vooral in de periode dat deze directeur was van de Amsterdamse effectenbeurs in de jaren 80. Ik liet de mogelijkheid van een adellijke afstamming nadrukkelijk open en antwoordde dat ik dit na mijn pensionering uit zou zoeken. Al veel eerder zinspeelde mijn geschiedenisleraar op een adellijke relatie, maar dan vanuit een heel andere invalshoek. Nadat ik een vraag fout beantwoord had, verwees hij naar het wapen van de Van Ittersum's. Daar zou een ezelskop op staan met daaronder ittersum. Vanuit het latijn vertaald betekent dat, zei hij: ik

ben (sum) het (id) drie maal (ter). Grote hilariteit in de klas natuurlijk.

Ik dacht dat het een grap was, maar wie schets mijn verbazing dat ik veel later in het boek "Van Ittersum, Kroniek van een Overijssels adellijk geslacht" las dat het verhaal van de ezels inderdaad klopt.

Het wapen bevat drie ezelskoppen en hoewel de lezingen verschillen komt het er op neer dat in de middeleeuwen een man uit het hof van Karel de Grote een stommiteit beging en de keizer zei: je bent een ezel en er vervolgens aan toevoegde: je bent het drie maal.

Tot zo'n familie wil je toch niet behoren. En dat bleek ook niet zo te zijn.

We zijn dus niet van adel maar van eenvoudige kom af. Ik kwam daar pas via een neef achter in 2012, tijdens een familie reünie ter ere van mijn tante Hennie, de enige die toen nog leefde van de generatie boven mij. Deze neef had informatie over onze stamboom tot vijf generaties terug in zijn bezit, naar later bleek grotendeels afkomstig van een zekere mevrouw Krikke, die dat in de jaren 80 al had uitgezocht. Deze stamboom kwam uit bij Klaas Gerrits, geboren in 1740, beroep timmerman. Hij had later bij de invoering van de de burgerlijke stand

de naam Van Ittersum opgegeven. Daar zat geen diepzinnige gedachte achter zou blijken.

Nu had ik het hierbij kunnen laten en de stamboom kunnen uitprinten, maar ik raakte gaandeweg geïnteresseerd in het leven van mijn voorouders. Zeker toen ik op zolder op oude documenten uit het archief van mijn vader stuitte, die ik na zijn overlijden in 1996 nauwelijks had bekeken. En ook toen we in 2017 een wandeltocht langs de IJssel maakten en door mijn geboortestreek Schelle liepen. Door toeval raakten we in gesprek met bewoners en er bleek er een boekje over de geschiedenis van Schelle te bestaan. Zo ontstond het idee om een poging te doen het leven van mijn voorouders te schetsen tegen de achtergrond van de geschiedenis van Schelle, Zwolle en Nederland.

Dus ik begin eerst aan een familiechroniek. Ik heb daar nog wel een educatieve gedachte bij, want ik heb het gevoel dat dit bij velen weggezakt is of zelfs helemaal niet aanwezig is geweest.

Ik schrijf dit in de winter van 2020/2021. Nederland zit in lockdown vanwege de coronapandemie, die sinds een jaar rondwaart in de hele wereld. We moeten zo veel mogelijk thuis blijven en anderhalve meter afstand tot

andere mensen houden om zo besmetting te voorkomen. We zijn in afwachting van een vaccin tegen deze dodelijke griepvariant. Is het dan over en wordt deze coronaperiode een voetnoot in de geschiedenis of is dit het begin van een lange periode van pandemieën? Hoe het ook zal uitpakken, de huidige lockdown geeft mij meer tijd om deze geschiedenis te schrijven.

Dit verhaal begint bij Klaas Gerrits van Ittersum, wat naam betreft onze stamvader. Hij is de opa van mijn overgrootvader. Hoe noem je zo iemand eigenlijk, overoverovergrootvader? Nee daar is een officiële naam voor: het rijtje gaat namelijk als volgt: vader, grootvader, overgrootvader, betovergrootvader en dan komt oudvader.

Maar de beste man komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. Om zijn ouders, grootouders enzoverder te achterhalen zul je veel dieper in de genealogie moeten duiken. Ik heb nog documenten gekregen die nog twee generaties verder teruggaan en een oppervlakkig onderzoek bracht me nog twee generaties verder, maar daar durf ik mijn handen niet voor in het vuur te steken. Misschien dat een ander familielid er nog eens aan toe komt dit grondig uit te zoeken. In het schema hieronder staat een zeer vereenvoudigde stamboom van mijn voorvaderen vanaf mijn oudvader. Je ziet dat deze een hoog Gerrit gehalte heeft.

Klaas Gerrits
1750-1822

—
Gerrit Jan
1788-1862

—
Gerrit
1838-1915

—
Gerrit Jan
1866-1941

—
Gerrit
1912-1996

—
Geri
1947-

Nu heb ik het alleen nog maar over de vaderlijke lijn. De achternaam wordt namelijk in Nederland en de meeste andere landen van vader op zoon doorgegeven. De Nederlandse samenleving is wat dat betreft dus patrilineair. Althans dat gold vroeger. Tegenwoordig is men vrij de achternaam van de man of van de vrouw te kiezen. Nu is van Ittersum een mooie naam, dus ik zou niet weten waarom je daar van af zou willen wijken.

Desalniettemin zou het raar zijn in deze geëmancipeerde wereld als ik geen aandacht aan de moederlijke lijn zou besteden. Mijn moeders meisjesnaam was De Jonge. Die naam is wat lastiger uit te zoeken, want hij is zeer algemeen. Ik ben wel van plan hier een apart hoofdstuk aan te wijden. Van plan, zeg ik, want ik heb geen strakke planning voor het verhaal. Het zal in de komende jaren steeds verder groeien naarmate herinneringen boven komen drijven.

Dat zal wat betreft de familiegeschiedenis ook het geval zijn als ik nog meer historische documenten op kan diepen. Via de site myheritage, maar vooral met de hulp van twee enthousiaste genealogen waarmee ik al zoekende in contact ben gekomen, heb ik de stamboom redelijk goed kunnen reconstrueren, maar er blijven toch genoeg vragen over.

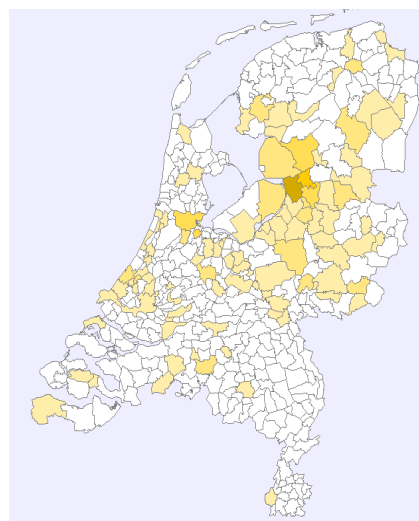
De lokale geschiedenis heb ik gehaald uit het al genoemde boek "Het verhaal van Schelle Oldeneel", een publicatie van de gelijknamig buurtvereniging uit 2018 en uit "Zwollerkerspel" van Wim Coster uit 2017. De belangrijkste bronnen voor de historische context van het leven van mijn voorouders waren: "Geschiedenis van Zwolle" van Thom de Vries van 1961 en het lijvige boekwerk met dezelfde titel van Jan ten Hove van 2005. Het eerste gelardeerd met grappige anekdotes, het tweede rijk geïllustreerd met kaarten en

foto's. Een aantal daarvan heb ik overgenomen. En uiteraard heb ik heel veel van internet gehaald.

Je zult ook zien dat ik veel kaarten heb toegevoegd. Per slot van rekening ben ik geograaf.

Tenslotte vroeg ik me nog af: hoeveel VanIttersums zijn er eigenlijk? De Nederlandse familienamen databank registreerde 272 families met onze naam in 1947, waarvan 186 in Overijssel. In 2007 waren er in heel Nederland 451 Van Ittersums met een concentratie rond de stad Zwolle zoals te zien is op de verspreidingskaart.

Hoeveel het er nu zijn heb ik niet kunnen achterhalen. Ik verwacht eerlijk gezegd niet dat het er veel meer zullen zijn.

Genoeg inleidende woorden. Laten we 270 jaar teruggaan en proberen een beeld te krijgen van het leven van onze stamvader.